

هنر و تاریخ

تجسم گذشته در آثار هنری

که از دریچهٔ آن با دوران‌های گذشته ارتباط برقرار کند و اختصاصی‌ترین ویژگی‌های یک جامعه را در زمانی مشخص آشکار سازد. پس بی‌دلیل نیست که مورخان برای تدوین سرگذشت شهرها، مناطق و شخصیت‌های تاریخی و یا اوضاع فرهنگی هر دوره، از آثار هنری باری می‌جویند.

نقاشی قدیمی‌ترین هنر انسانی

محققان نقاشی را قدیمی‌ترین هنری

می‌دانیم که رویدادهای تاریخی تنها یک بار اتفاق می‌افتند و پس از آن دیگر وجود خارجی ندارند تا انسان بتواند دوباره آنها را مشاهده کند. اما یک اثر هنری پدیده‌ای زنده و موجود در برابر بینایی و شنوایی انسان‌هاست که گوشه‌هایی از اوضاع و احوال زمان آفرینش خود را منعکس می‌کند. به تعبیر دیگر هر اثر هنری را می‌توان گونه‌ای رخداد تاریخی دانست که تا زمان حال باقی مانده است و به محقق این امکان را می‌دهد

نقاشی روی دیوار غار لاسکو در فرانسه

زندگی اجتماعی بشر پدید آمد، نقاشی هم دچار دگرگونی‌های فراوانی گردید. برای شناخت بهتر این دگرگونی‌ها آثار را براساس معیارهایی مانند زمان و مکان آفرینش و نیز شکل و محتوای آنها طبقه‌بندی کرده، تحت عنوان سبک‌های^۱ مختلف نام‌گذاری می‌کنند.

کاربرد نقاشی در تاریخ‌نویسی

یک تابلوی نقاشی به عنوان محصول اوضاع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی زمان خود، حاوی اطلاعات مهمی برای شناخت مسائل آن دوره است. از یک تابلوی نقاشی می‌توان در شاخه‌های مختلف تاریخ‌نویسی استفاده کرد، از جمله:

۱- تاریخ اجتماعی: با بررسی یک اثر نقاشی می‌توان مطالب گوناگونی را پیرامون تاریخ

می‌دانند که توسط انسان آفریده شده است. زمان آفرینش کهن‌ترین نقاشی‌های شناخته شده به حدود ۲۰ هزار سال قبل باز می‌گردد. این آثار که در دل تاریک‌ترین نقاط غارهایی در اسپانیا و فرانسه^۱ ترسیم شده‌اند، مشتمل بر تصویر حیواناتی‌اند که به‌دست انسان‌ها شکار شده و از پای درآمده‌اند. اما هدف نقاشانِ ماقبلِ تاریخ از ترسیم این نقوش چه بوده است؟ به گفتهٔ پژوهشگران، این نقاشی‌ها به دلیل اعتقاد انسان‌های نخستین به قدرت جادویی موجود در آثار هنری کشیده شده‌اند. بدین معنی که پیکرنگاران ماقبل تاریخ می‌پنداشتند کشیدنِ شکلِ حیوانات زخم خورده و از پای درآمده، جریانِ شکار را در عالم واقع آسان‌تر و نتیجه‌بخش‌تر خواهد نمود.

با گذشت زمان و به دنبال تحولاتی که در

نقاشی صحنه‌ای از جنگ‌های ایران و روسیه

۱- غار آلتامیرا (A tam ra) در اسپانیا و غار لاسکو (Lascaeu) در فرانسه

۲- سبک e sty - ویژگی‌ها و مشخصات صوری مربوط به یک دورهٔ هنری، گروه و یا شخص معین را می‌گویند.

اجتماعی کشورهای مختلف در مقاطع خاصی از زمان به دست آورد. از جمله: نوع و شکل لباس و آرایش طبقات اجتماعی، انواع غذاهای مرسوم و نحوه سرو آنها، شیوه کاربرد تزئینات و دکوراسیون داخلی بناها، وسایل مورد نیاز در زندگی روزانه طبقات مختلف، نوع و شکل وسایل حمل و نقل رایج، آداب و رسوم برگزاری مراسم مختلف اجتماعی مانند ازدواج، جشن، مهمانی، سوگواری و انواع سرگرمی‌های مردم.

۲- تاریخ فرهنگ و تمدن: در زمینه عقاید و آداب و رسوم مذهبی، تفکرات غالب فلسفی، نوع معیشت، شکل و شیوه دادوستدهای اقتصادی، شیوه‌های معماری و شهرسازی، روش‌ها و مسائل تعلیم و تربیت، شکل و نوع آلات موسیقی، مطالبی زنده و گویا در تابلوهای

نقاشی یافت می‌شود. مثلاً عقاید اساطیری مردمان میان دو رود در نقاشی‌هایی که آن اقوام بر روی سفالینه‌های خود باقی گذاشته‌اند، تجلی پیدا کرده است و نقاشی‌های باقی مانده از دوره قرون وسطای اروپا، آینه‌ای از عقاید دینی مسیحیان است که مباحث مختلف این آیین از خلقت انسان تا وقایع روز جزا (طبق روایات مسیحی) و نیز روایات مربوط به عیسی (ع) را دربر می‌گیرند.

۳- تاریخ سیاسی: تابلوهای نقاشی که از مجلس مذاکرات صلح بین عباس میرزا و پاسکویچ ترسیم شده‌اند، از جمله اسناد گران بها پیرامون جنگ‌های ایران و روس است که از طریق آن می‌توان سیاستمداران ایرانی و روسی شرکت کننده در مذاکرات را شناسایی و اهمیت مرتبه هریک را مشخص نمود.

جایگاه هنر ایران در جهان

ایرانیان در طول تاریخ از فرهنگ و تمدن جهانی تأثیر پذیرفته و در عین حال

بر آن تأثیر گذاشته‌اند. هنر ایران در جهان جایگاهی والا دارد.

۴- تاریخ نظامی: از خلال نقوش موجود بر روی تابلوهای نقاشی می‌توان با انواع سلاح‌های مورد استفاده، شکل و شیوه آرایش‌های رزمی و تاکتیک‌های جنگی، وسایل حمل و نقل نظامیان و ادوات نظامی، لباس‌ها و تجهیزات سربازان و افسران و چهره فرماندهان مشهور تاریخ، در هر

عصر، آشنا شد. تابلوهای نقاشی که با موضوع صحنه‌های مختلف جنگ‌های ایران و روس کشیده شده‌اند، بهترین مثال در این مورد هستند.

۵- تاریخ هنر: بررسی آثار نقاشی نشان می‌دهند که در هر دوره‌ای چه تحولاتی در هنر نقاشی پدید آمده است.

حجاری و مجسمه‌سازی

همان‌طور که درباره‌ی دگرگونی‌های سبک‌های نقاشی گفته شد، مجسمه‌سازی نیز تحت تأثیر تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی که در ادوار مختلف تاریخ رخ داده، سبک‌های مختلفی را به خود دیده و شیوه‌های گوناگونی را تجربه کرده است.

کاربردهای مجسمه‌سازی و حجاری در تاریخ‌نویسی

آثار حجاری نیز می‌توانند اطلاعات متنوعی را از گذشته در اختیار تاریخ‌نویسان قرار دهند. از جمله در تاریخ فرهنگ و تمدن، تاریخ

پژوهشگران، مجسمه‌سازی^۱ را نیز همپای نقاشی یکی از نخستین هنرهای آفریده‌ی دست بشر می‌دانند. کهن‌ترین حجاری‌های شناخته شده، در غارهای^۲ محل زندگانی انسان‌های ماقبل تاریخ حک گشته‌اند.

این آثار با کار تکمیلی هنرمندان غارنشین بر روی اشکال طبیعی سنگ‌های دیواره‌ی غارها و یا دیگر سنگ‌ها و مواد موجود در محیط اطراف پدید آمده‌اند.

بخشی از حجاری‌های طاق بستان

مجسمه‌ی یک شاهزاده‌ی پارسی که در ایزده واقع در خوزستان یافت شده است.

مجسمه‌سازی نیز در آغاز راه همانند نقاشی از اعتقاد انسان‌ها به نیروهای جادویی نشأت گرفته است. مجسمه‌سازان نخستین، همچون اولین نقاشان، می‌پنداشتند که با شکار پیکره‌ی سنگی حیوانات شکاری در عالم خیال، موفقیت خود را در صحنه‌های واقعی شکار تضمین خواهند نمود.

۱- مجسمه‌سازی statue، هنری سه‌بعدی است که از طریق کاربرد فنون آن، هنرمند مجسمه‌ساز به توده‌ای از مواد ملموس و بدون شکل، شکل و حالت دلخواه خود را می‌بخشد.

۲- مثلاً در غارهای کاپ بلان - فون دو گوم - و کُمبارل که همگی در فرانسه واقع شده‌اند.

اجتماعی، تاریخ سیاسی و تاریخ هنر می‌توان از اطلاعات تاریخی موجود در یک اثر حجاری استفاده کرد.

به‌طور مثال با کمک آثار حجاری مربوط به دوره هخامنشی، در نقش رستم فارس، که در آن پادشاه در مقابل آتشدانی افروخته به سوی نماد اهورامزدا (فَرَوَهَر) و رو به سمت شرق ایستاده است، مورخان می‌توانند تصویری درست‌تر از عقاید دینی رایج در دوران هخامنشی ارائه دهند. در همین نقوش، اقوامی که تخت پادشاه را حمل می‌کنند، گواهی بر وسعت قلمرو

کشور هخامنشی‌اند.

نقوش حجاری شده بر روی پلکان‌های کاخ آپادانا در تخت جمشید، نوع لباس، نوع آرایش و مهم‌ترین محصولات اقتصادی هر یک از ملل تابعه امپراتوری هخامنشیان را نمایش می‌دهند و در عین حال چگونگی باریابی نمایندگان آن ملل را به دربار شاه، در جشن نوروز، نمایانگرند. برخی نقوش اساطیری موجود در تخت جمشید مانند نقش کشتن دیو خشکسالی توسط شاه هخامنشی، مؤید نگرانی خاطر همیشگی ایرانیان نسبت به مشکل طبیعی کم‌آبی است.

ایران‌دوستی پوپ

آرتور پوپ ایران‌شناس و نویسنده آمریکایی، سال‌ها در ایران به مطالعه و پژوهش درباره آثار هنری پرداخت. او در پایان عمر (۱۳۴۸ ش) وصیت کرد تا جسدش را مجاور پل خواجه در اصفهان دفن کنند.

فکر کنید و پاسخ دهید ✓

به‌نظر شما از نقوش حجاری‌های ساسانی در طاق بستان چه برداشت‌هایی

می‌توان کرد؟

نمایش و تاریخ

مطالعات مردم‌شناسی و تحقیقات باستان‌شناسی نشان داده که نمایش نیز نزد انسان‌های نخستین نمایانگر نوعی اعمال جادویی بوده است. آنها از

نمایش که خود اقسام گوناگونی دارد، از مهم‌ترین شاخه‌های هنر محسوب می‌شود.

جمله می‌پنداشته‌اند که با تقلید حرکات و حالات موجودی که «توتم»^۱ قبیله محسوب می‌شده است، قدرت او را از آن خود خواهند نمود.

در پی رشد جوامع انسانی و پدید آمدن شیوه معیشتی کشاورزی، نمایش در قالب مراسم جادویی طلب باران یا مراسم شادی و شکرگزاری به مناسبت فصل برداشت محصولات کشاورزی به حیات خود ادامه داد. کشاورزان اولیه می‌پنداشتند که این نمایش‌ها سبب غلبه و تسلط آنها بر قوای طبیعت خواهد شد.

از دل همین نمایش‌های آیینی بود که برای نخستین بار در یونان باستان، هنر تئاتر^۲ پدید آمد.

عناصر اصلی هنر تئاتر و تئوری‌های توضیح دهندهٔ ارکان آن نیز توسط یونانیان ابداع شده است.

هنر نمایش در ایران همانند سایر نقاط جهان، ریشه در اعتقاد بشر به نیروهای ماوراءالطبیعه دارد. کما اینکه تصاویر موجود بر روی سفالینه‌های به جای مانده از ادوار بسیار دور ایران، نشان از برگزاری نوعی مراسم آیینی به مناسبت برداشت محصولات کشاورزی دارند. هرودوت از اجرای نمایشی خاص در سالروز قتل گئوماتای مغ خبر داده و اخبار بسیاری از برگزاری نمایش اسطوره‌ای سوگ سیاووش در نقاط مختلف ایران در دست است.

در داستان‌های حماسی ایرانی، سیاووش فرزند برازندهٔ کیکاووس کیانی است که پس از رفع تهمتی که به او زده بودند به توران زمین رفت و با دختر افراسیاب پادشاه توران ازدواج کرد. اما در پی توطئه چینی درباریان، افراسیاب به قتل او فرمان داد. این قتل فجیع و ناجوانمردانه آتش کینه و جنگ را بین ایرانیان و تورانیان گدازان‌تر کرد. ماجرای مرگ دلخراش سیاووش در قالب نمایش‌های غمناکی تحت عنوان سوگ سیاووش، در روزی که سالروز قتل او می‌دانستند اجرا می‌شد. کیخسرو جانشین کیکاووس، فرزند سیاووش، از همسر تورانی او فرنگیس دختر افراسیاب، است.

۱- توتم (Totem) حیوان یا گیاهی است که در اعتقاد انسان‌های ابتدایی نیای یک گروه انسانی به‌شمار می‌رفت.

۲- کلمهٔ تئاتر [Theater] در اصل مشتق از واژهٔ تئاترون [Theatron] است که جزء اول آن تا [Thea] به معنی تماشا کردن و یا محل تماشا و مشاهده می‌باشد. ریشهٔ این مفهوم به دوره‌ای از تاریخ یونان بازمی‌گردد که تماشاگران بر شیب تپه‌ای می‌نشستند و مراسم آیینی را که در پای همان تپه انجام می‌شد، تماشا می‌کردند.

کاربرد نمایش در تاریخ‌نویسی

اجرای نمایش‌های آیینی در زمان حاضر (مانند تعزیه) که به همان شکل و شیوه سنتی خود اجرا می‌شوند، حکم دریچه‌ای را دارند که به سوی گذشته فرهنگی یک ملت گشوده می‌شود. همچنین از آنجا که متون باقی‌مانده از اجرای نمایش‌های آیینی، خود در واقع جزء متون ادبی به‌شمار می‌آیند، بررسی آنها به روشن‌تر شدن تاریخ ادبیات (به‌خصوص ادبیات مذهبی و ادبیات عامیانه) در هر دوره‌ای یاری می‌رساند. این در حالی است که کنکاش در عناصر مختلف متون مزبور، از جمله اصطلاحات، تکیه‌کلام‌ها، شیوه ادای گفتگوهای نمایش، موسیقی متن و عناصر صحنه، می‌تواند برای محققان در زمینه تاریخ اجتماعی و تاریخ هنر ایران، از عصر صفوی به این سو، برخی مواد لازم را فراهم کند.

نمایشنامه‌های اروپایی نیز علاوه بر اهمیتی که در تاریخ ادبیات دارند، به لحاظ اینکه گاه جزئیات لباس بازیگران، چهره‌نگاری آنان، تزئینات و تجهیزات صحنه نمایش نیز در متن نمایش مشخص شده است، می‌توانند به مشخص‌تر شدن آداب و رسوم اجتماعی در دوران‌های گذشته یاری برسانند. از خلال متن نمایشنامه‌ها اطلاعات مفیدی پیرامون اعتقادات مذهبی، موقعیت اقشار و طبقات مختلف و اوضاع سیاسی - اقتصادی زمان تألیف نمایشنامه‌ها به‌دست می‌آید. ضمن این که این نمایشنامه‌ها از آنجا که گاه در قالب‌های

اما شاخص‌ترین نمایش آیینی ایرانی، تعزیه یا شبیه‌خوانی است، نمایشی که ریشه‌های عمیق در سایر نمایش‌های آیینی ایرانی داشته و موضوع اصلی آن واقعه جانشوز کربلا و شهادت امام حسین(ع) است. اجرای این نمایش از دوران صفویه و همگام با رسمی شدن آیین تشیع در ایران مرسوم گردیده است. باید به خاطر داشت که تعزیه تنها نمایش بومی-مذهبی، در جهان اسلام است.

یکی دیگر از نمایش‌های بومی-سنتی ایران نقالی است. نقال در مکان‌های عمومی (به‌خصوص قهوه‌خانه‌ها) به نقل داستان‌های مختلف شاهنامه (و گاه داستان‌های دیگر) می‌پردازد. او ضمن شاهنامه‌خوانی نقش تمام قهرمانان داستان‌هایش را نیز به صورت نمایش‌های تک‌گویی (مونولوگ) بازی می‌کند.

گاه نقالی در کنار پرده‌های نقاشی مزین به تصاویر قهرمانان شاهنامه یا مقدسین مذهبی اجرا می‌شود و نقال ضمن داستان‌گویی به تصاویر روی پرده که در ارتباط با داستان‌های او نقش شده‌اند، اشاره می‌کند و با این تمهید درکی بصری از داستان در شنونده پدید می‌آورد. این نوع از نقالی را پرده‌خوانی می‌نامند.

شاید بتوان نقالان را تنها آموزگاران تاریخ قبل از تأسیس مدارس جدید دانست. زیرا آنان در قالب روایات عامیانه گوشه‌هایی از تاریخ را نیز به مخاطبان خود می‌آموختند.

مختلف به انتقاد از اوضاع سیاسی - اجتماعی عصر خود می‌پردازند، آینه‌ای شفاف از معضلات و مشکلات جامعه در آن عصر هستند^۱. علاوه بر اینها، نمایشنامه‌ها حاوی اطلاعات مهمی پیرامون نوع زبان، لهجه و اصطلاحات عوامانه زمان خلق خود می‌باشند.

بدیهی است که هر نمایشنامه، روشن - کننده گوشه‌ای از تاریخ هنر محسوب می‌شود.

فیلم و سینما

تلاش دانشمندان برای ثبت حرکت سرانجام در سال ۱۸۹۵م به دست برادران لومیر^۲ به ثمر نشست و نخستین فیلم^۳ متحرک در پاریس به نمایش عمومی درآمد.

مقوله فیلم را می‌توان به شاخه‌های مختلفی مانند فیلم‌های خبری، مستند و داستانی تقسیم کرد که هر کدام در جای خود برای مورخ تاریخ معاصر دارای اهمیت‌اند.

کاربرد فیلم و سینما در تاریخ‌نویسی

با توجه به این مسئله که فیلم و سینما وقایع را در جریان حرکتی نمایشی در معرض دید بینندگان خود قرار می‌دهند، می‌توان ادعا نمود که اختراع فیلم و سینما به مثابه تحقق آرزوی دیرین

مورخان جهت دیدن رویدادهای گذشته است. فیلم‌های خبری مستقیم‌ترین منابع و شواهد را از وقایع مختلف سیاسی - اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، هنری و ... در اختیار محققان تاریخ قرار می‌دهند. آنها با کمک گرفتن از فیلم‌های خبری می‌توانند صحنه جنگ‌ها، شورش‌ها، انقلاب‌ها، کودتاها، ترورها، ملاقات‌های سیاسی، کنفرانس‌ها و اجلاس سران کشورهای مختلف، رویدادهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، هنری، ورزشی و حوادث طبیعی را که در تاریخ معاصر روی داده‌اند، بارها و بارها تماشا کنند و به تبیین و تفسیر دقیق‌تر و واقعی‌تری از این حوادث و رویدادها دست یابند.

فیلم‌های مستند که در موضوع‌های مختلف مانند علوم، هنر، صنعت، آموزش، صنایع دستی، فنون، سیاست، ارتش، تبلیغات سیاسی جنگ، قوم‌نگاری، جرم‌شناسی و غیره تولید شده‌اند دیر یا زود به منبعی تاریخی بدل می‌شوند. مثلاً یک فیلم مستند از سال ۱۹۶۰ در زمینه هواپیماهای جت، در سال ۲۰۰۷م دیگر ارزش علمی چندانی ندارد، اما به لحاظ تاریخ علم و صنعت، به‌خصوص تاریخ صنایع هوایی، بسیار باارزش بوده، گوشه‌ای از تحولات این رشته از علم را در اختیار مورخان تاریخ علم قرار می‌دهد.

۱- نمایشنامه‌های مربوط به عصر مشروطیت از مهم‌ترین نمونه‌ها در این زمینه‌اند.

۲- لوئیس و اوگست لومیر

۳- فیلم (f m) ورقه‌ای شفاف و انعطاف‌پذیر است که پوششی از نیترا ت نقره دارد. از فیلم برای ثبت و ضبط حرکات استفاده می‌کنند.

در صورتی که فیلم‌های خبری و مستند مورد نقد کامل قرار گیرند، می‌توانند مدارکی جالب‌تر و قطعی‌تر از یک سند کتبی، تابلوی نقاشی یا عکس ارائه دهند. فیلم‌هایی که از قتل رئیس‌جمهور مصر در سال ۱۹۸۱م ۱۳۶۰ش یا جریان زلزلهٔ سونامی در سال ۲۰۰۴م/۱۳۸۲ش تهیه شده‌اند، بهترین مثال در این زمینه می‌باشند. محققان تاریخ هنر هم با مطالعه در عناصر پدیدآورندهٔ یک فیلم داستانی (سینمایی) می‌توانند تاریخ تکامل سینما را روشن ساخته و با قاطعیت بیشتری دربارهٔ توان هنری هنرپیشگان پیشین داوری کنند.

اهمیت فیلم و سینما تنها به ثبت رویدادهای مهم ختم نمی‌شود بلکه سینما با ثبت صحنه‌هایی از نحوهٔ زندگی افراد عادی بهترین سند را در این زمینه پیش‌روی مورخان آینده قرار می‌دهد.

عکس‌های تاریخی

از قرن نوزدهم بشر به امکان دیگری برای به‌تصویر کشیدن صحنه‌های زندگی خود دست یافت و آن عکاسی به معنای فن تثبیت دائمی تصاویر بود.

عکاسی همانند سینما با ضبط تصاویر، خاطرهٔ هرآنچه را که در سیر زمان نابودشدنی است، حفظ نموده، آن را به ساده‌ترین شکل ممکن در اختیار مورخان قرار می‌دهد.

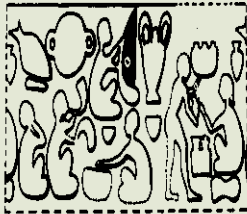
در عکس‌های تاریخی موضوعاتی مانند چهرهٔ رجال سیاسی و فرهنگی، مناظری از زندگانی روزمرهٔ مردم کوچه و بازار، صحنهٔ نبردها، جنبش‌ها، انقلاب‌ها، مجازات‌های قضایی، کنفرانس‌ها و ملاقات‌های سیاسی، رویدادهای مهم طبیعی و غیره ثبت دائمی شده‌اند. به همین خاطر در تمام تحقیقات پیرامون تاریخ معاصر، از عکس‌ها به‌عنوان شواهدی مستند که می‌تواند به روشن‌تر شدن مباحث گوناگون تاریخ نویسی کمک کنند استفاده می‌شود. از سوی دیگر عکس‌های تاریخی با پدید آوردن درک بصری از موضوعات مختلف به تفهیم بهتر مطالب تاریخی یاری می‌رسانند.

با انتخاب عکس‌های مناسب می‌توان از این منبع در جهت تفسیر حوادث و رویدادها نیز استفاده کرد. به تعبیری عکس‌ها خود در واقع نوعی تفسیر از وقایع تاریخی هستند.

تصویری از یک خانوادهٔ ارمنی در دورهٔ رضا شاه

موسیقی و تاریخ

تصویر یک مهر قدیمی مربوط به دوره ایلام. در این مهر یک آوازخوان را می‌توان دید.

در مراحل ابتدایی حیات انسان، افراد هر گروه انسانی برای غلبه بر مشکلات توان فرسای زندگانی، اجباراً به صورت مشترک و به طرز هماهنگ کار می‌کردند و چون هر کاری مانند غلتانیدن سنگ یا فروانداختن درختان یا پارو زدن، مرکب از حرکاتی مکرر و منظم است، مردم ابتدایی در حین کار جمعی به رفتاری موزون دست می‌زدند. آنها مانند پتک‌زنان امروزی نفس خود را

به شدت و با صدا از سینه بیرون می‌دادند. این اصوات با صداهای ناشی از برخورد ابزار کار، به سبب وزن کار، هماهنگ می‌شدند. بدیهی است که انسان‌های ابتدایی در ضمن انجام کار، به مقتضای احوال خود، کلماتی هم بر زبان می‌آوردند. (مانند یاعلی گفتن‌های کارگران امروزی) از این کلمات که در نظر آنان عناصری جادویی بودند، و پیوسته با فریاد کار و صدای ابزار قطع می‌گردیدند، ترانه‌های ابتدایی پدید آمد.

صداهای ناشی از ابزار کار انسان را به ساختن ابزارهای موسیقی کشانید. به طوری که برخی از قدیمی‌ترین آلات موسیقی، مستقیماً از ابزارهای کار پدید آمده‌اند. مثلاً بسیاری از سازهای زهی با الهام گرفتن از کمان ساخته شده‌اند. در موسیقی ایرانی چنگ و کمانچه دقیقاً چنین خاستگاهی دارند.

هنر موسیقی ایرانی که در عصر ساسانی به پیشرفت چشم‌گیری رسیده بود، در پی فتح ایران به دست مسلمانان، به میان اعراب رفت و موسیقی بدوی عرب‌ها را متحول نمود. به طوری که موسیقی سرزمین‌های خلافت شرقی در دوران اقتدار بنی‌عباس به اوج شکوه خود رسید. هماهنگ با رشد موسیقی در بین مسلمانان، از قرن دوم هجری تألیف کتب مختلف درباره تاریخ موسیقی و قواعد آن آغاز شد که مهم‌ترین آنها، اثر «ابوالفرج علی بن الحسین اصفهانی» تحت عنوان «الغانی» است.

کتبی مانند الاغانی با داشتن اطلاعاتی دربارهٔ زندگانی موسیقی‌دان‌های بزرگ شرق و همچنین از طریق گردآوری آوازاها و ترانه‌های مشهور و ثبت‌الحان (نوعی الفبای موسیقی) و نیز جمع‌آوری روایات و قصه‌های مختلفی که دربارهٔ هر آواز رسیده، تاریخ را با موسیقی پیوند می‌دهند.

اطلاعات تاریخی موجود در این دسته از منابع، علاوه بر کمک به نوشتن تاریخ هنر موسیقی، می‌توانند در تحقیقات پیرامون تاریخ فرهنگ و تمدن، تاریخ اجتماعی، تاریخ سیاسی، تاریخ تشکیلات اداری و نیز در روشن‌شدن اسرار دربارهای حکام و خلفا، مورخان را یاری دهند.

تحلیل و تفسیر علمی آثار موسیقایی جدی و سنگین می‌تواند در شناخت مسائل فرهنگی – اجتماعی مؤثر افتد. اما مهم‌تر از آنها، ترانه‌ها و آهنگ‌های عامیانه است. آثاری که در عین سادگی، بهترین انعکاس‌دهندهٔ مشکلات، دردها، نیازها، آرزوها و آرمان‌های اجتماع در یک مقطع زمانی خاص هستند. سرایندگان این آهنگ‌ها مردم کوچه و بازارند و الهام‌بخش آنان در سرایش شعر و ترانه بیشتر تحولات و تغییرات نامساعد یا نابهنگام اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است. این مردم هرگاه با امری مخالف شئون ملی یا سنن مذهبی یا فرهنگ اجتماعی خود مواجه می‌شدند یا در امور ناروا مجبور به تحمل ستم آشکاری می‌گردیدند و در خود توان رویارویی نمی‌یافتند بی‌درنگ به حربه‌ی شعر و ترانه دست می‌بردند و چنین بود که ناگاه دربارهٔ آن امر نامطلوب یا دستور ظالمانه، ترانه‌ای با ساده‌ترین الفاظ و گاه با تندترین کلمات منتشر می‌شد و در مدت کوتاهی شهر و کشوری از آن با خبر شده در همه جا فریاد می‌شد. دلیل آن هم واضح است زیرا این ترانه‌ها زبان حال همه بود و از دردی برمی‌خاست که همه احساسش می‌کردند و آن را درد خود می‌دانستند.

- ۱- نقاشی چه نقشی در زندگی انسان‌های نخستین داشت؟
- ۲- چه شباهتی بین کاربرد نقاشی و مجسمه‌سازی در زندگانی انسان‌های ماقبل تاریخ وجود دارد؟
- ۳- هنر تئاتر چه پیوندی با فرهنگ یونان باستان دارد؟
- ۴- فیلم‌های خبری چه استفاده‌هایی در تاریخ‌نویسی دارند؟
- ۵- عکس‌های تاریخی در چه زمینه‌هایی به تاریخ‌نویسان یاری می‌رسانند؟

اندیشه و جست و جو

در مورد شبیه‌خوانی و تعزیه مطلبی تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.